

PRÆFATIO

AD CAROLUM LUDOVICUM RICHARD,
DOMINICANUM *IN PARTIBUS.*

Aturo examini olim subjeci dissertationes varias, de casu, ut vocant Apostoli, quæ annis 1770. 1771. & 1772. tum Lovanii, tum Gallipoli prodierant, quod eo me perduxit, ut minime dubitaverim assentiri iis, qui adversus communem scholasticorum doctrinam insolubile vinculum matrimonii, etiam in casu Apostoli *I. ad Corinth. cap. 7.* propugnant. Me, ut ita sentirem, potissimum moverunt rationes, quas vir clarissimus Judocus le Plat, in universitate Lovaniensi juris utriusque doctor & professor regius, in sua dissertatione historico-canonica attulerat, quas frustraneo conatu subruere tentaverat alter in eadem universitate sacræ theologiæ doctor, vir eximius Josephus Maugis, in sua, ut ait, prosecutione dissertationis theologo-canonicæ. Et hujus quidem theologi irritos & vanos labores ostendit alter jurisconsultus, Paulinus Nervius, in scripto, quod anno 1772. typis Gallipolitanis prodiisse dicitur. Rebar futurum, ut hæc disceptatio jam finem haberet, certus, eruditorum cætum pro jurisconsulto Lo-

vaniensî adversus scholasticorum tela iudicium ferre : nec dubitavi litteris meis, anno 1772. ad eum datis, ei gratulari, quibus & ipse humanissime respondit.

At ecce jam subito novus huic viro se opponit adversarius, scripto Gallice concinnato, * quod, si titulo fides, Dupontii ex typographia ducali anno 1779. prodiiisset, cum tamen ante finem anni 1778. jam plurimorum manibus tereretur.

Auctorem cognoscendi cupidus, sine mora litteras dedi ad D. Le Plat, quibus & scriptum hoc & obscuri auctoris scopum breviter delineavi, rogans, ut si quod vellet adferre responsum, mecum communicaret, & quis esset novus hic hostis rescriberet. Ad has vir clarissimus in hunc modum respondit : " Quid de hoc scripto sentiendum, alii iudicent : mihi tale adparet, ut responso dignum non sit, cum præter scholasticas quasdam cavillationes & nugaces tricas nihil contineat : nihil solidi in eo reperies. Auctorem nosse desideras ? Is est Carolus Ludovicus Richard, Dominicanæ familiæ alumnus, qui e Gallia ad conventum Dominicanorum Bruxellensium, nescio qua de causa, se recepit. Hunc sub finem mensis Julii 1778. in atrio scholarum nostrarum vidi, quod narrat pag. 176. (LXII.) sui libelli, silentio premens aliud iter Lovaniense, quod 3. Novembris ejusdem anni instituit, cum comitem se adjunxisset eminentissimo nostro

* En titulum : *Recueil de pièces intéressantes sur les deux questions célèbres ; savoir si un Juif converti au Christianisme, peut épouser une fille Chrétienne, lorsque son Epouse Juive refuse de la suivre, & si un Juif endurci devenu baron, peut nommer aux canonicats d'une collegiale de sa baronie.*

„ archi-episcopo , huc concionis habendæ causa
 „ adventanti. Nosti, indubie, religiosum hunc
 „ virum auctorem esse *dictionary universalis*
 „ *scientiarum ecclesiasticarum*, quo quidem no-
 „ mine sibi blanditur, uti & alterius operis
 „ Gallici, quod *analyfin conciliorum* inscripsit.
 „ In suo dictionario eandem, quam ego pro-
 „ pugno, pro insolubilitate matrimonii videtur
 „ tueri sententiam: hanc jam respuit, qua mo-
 „ tus ratione ignoro, nisi forte, * *populo ut* * Te-
 „ *placrent, quas fecisset fabulas*: nullas certe rent.
 „ mutatæ sententiæ rationes attulit. Sunt & prol.
 „ quædam alia levioris momenti, quæ scrip- Andr.
 „ fit, inter quæ, scriptum de quo agit pag. 184. 7. 3.
 „ (LXV.) sui adversus me libelli * *Ut exactius*
 „ *supercilium hominis noveris, transmitto ad*
 „ *te aliud ejus opusculum, pari studio elabo-*
 „ *ratum.* ** *Quod me attinet, religiosam bi-*
 „ *lem excitare nolo, nec, ut id facias, auctor*
 „ *tibi esse velim.* „

Ita vir clarissimus, literis ad me 13. Janua-
 rii 1779. datis. Scriptum ad me transmissum at-
 tente perlegens, sensi verissimum esse, quod pro-
 fessor Lovaniensis in sua ad me epistola obser-
 vaverat, *pari id studio*, id est arrogancia, *elabo-*
ratum esse, quod plus est, tot scommatibus
 & meretriciis conviciis scaterere, ut vel ipsis ba-
 latronibus facile palmam eripere posse videatur.

Interim non potui non mirari sub habitu S.
 Dominici latere Judæum, latere Pharisæum,
 nisi larvatus homo se ipsum prodidisset: vix
 assequi poteram, qui fieri possit, ut ordo S.
 Dominici, schola virorum pietate & doctrina

* L'accord des loix divines, ecclesiastiques & civiles, relativement à l'état du clergé.

** Les doléances du colonel *in partibus*, éditeur des Clémenti-Ganganelliens, à l'auteur des nouvelles ecclésiastiques.

illustrium, hujus generis hypocritas nutriat, qui fieri possit, ut hujus gentis & generis homo eminentissimo Mechliniensium archipræsuli comes fuerit. Judæum se esse scribit & palam fatetur variis in locis : * Eum ex Pharisaëorum secta esse, totus libellus demonstrat, adeo arroganter & tumide de se sentit, ubicumque ostentans supercilium Pharisæicum : ubicumque clamans, etsi nil nisi recoctam crambem, aut nugacia & plus quam absurda principia attulerit, se id ad evidentiam demonstrasse, solas a se adductas rationes esse veras, legitimas, certam sibi, ope scholasticarum suarum nugarum pollicitus victoriam, omnium in se provocans calamos, sub umbra partæ sibi laurus & de triumpho gloria certus requiescit. **

* Pag.
5. 6.
16. 73.
76. 77.
92.
100.
104.
114.
(IV.
VIII.
XXVII.
XXVIII.
XXXIII.
XXXVI.
XXXVII.
XL.)

** Juvabit aliquot ex ejus scripto loca adferre, quæ hujus asserti veritatem ostendant.

Pag. 5. (IV.) " On ne sera peut-être point surpris de voir un Juif tout seul vous attaquer tous ensemble, & qui plus est, avec la ferme confiance de vous mettre tous en déroute, présidens, conseillers, avocats, procureurs, greffiers, gens du roi, &c.

Pag. 49. (XIX.) " C'est la tâche que nous allons remplir, non en employant ces tours de phrase éblouissans, qui sont si ordinaires à messieurs les avocats, & qui ne peuvent servir qu'à égarer les juges, en leur faisant illusion, mais en mettant en œuvre des raisons si claires, qu'elles puissent porter la lumière de la conviction, dans les esprits mêmes les plus préoccupés, pourvu qu'ils soient justes, droits & sincères. "

Pag. 76. (XXVIII.) " Vous avez donc violé toutes les loix pour écraser un Juif converti. Vous venez de le voir, & je viens de vous le démontrer dans la première partie de ce discours. "

Pag. 111. (XXXIX.) " Je me flatte, Mgrs. & Mrs., de vous avoir démontré dans les deux parties de ce discours, que, par la plus absurde de toutes les contradictions, vous avez violé toutes les loix pour écraser un Juif converti, & pour favoriser un Juif endurci. C'est tout le but que je me suis proposé en vous l'adressant, dans l'espérance que vous ne repousserez pas

Uteumque autem vir clarissimus id mihi consilii dederit, ut a scribendo abstinere, recte observans scriptum hoc responso dignum non esse, non tamen a me impetrare potui quin typis nostratibus ederem, quæ hac in quæstione tum Lovanii, tum Gallipoli prodierunt, hoc ordine servato, ut præmitterem dissertationem theologo-canonicam eximii P. Maugis, cui subjicio dissertationem historico-canonicam clarissimi D. Le Plat, simul cum dissertatione illustrissimi præfulis Antonii Gervasii, quam excipiat prosecutio dissertationis theologo-canonicæ eximii P. Maugis, cui subnectatur responsum huic oppositum, sive certamen theologo-juridicum Paulini Nervii jurisconsulti: utque magis integra foret collectio, cuilibet scripto præmissi positiones, Lovanii in scholis juris hanc lite fervente propugnatas. His omnibus subjeci, quæ vir clarissimus Josephus Va-

„ le flambeau de la vérité que je vous présente, & que vous aurez le courage de réformer vos jugemens. „

Pag. 114. (XL.) „ Puissiez-vous joindre vos applaudissemens aux miens, & agir en conséquence, Messieurs & Messieurs du parlement de Paris. Ce sera pour lors que je me féliciterai de l'heureuse témérité qui m'a poussé à me mesurer moi seul contre vous tous. „

Pag. 116. (XLI.) „ Tant de candeur nous inspire la plus ferme confiance de faire une si belle conquête à la vérité, au moyen des observations suivantes. „

Pag. 127. (XLV.) „ Nous croyons bien plutôt, qu'à l'exemple de son maître (S. Augustin) il donnera tôt ou tard au monde le rare spectacle d'un savant qui fait dire; je me retracte, je me suis trompé. „ Sans doute, vu que les observations de nôtre Juif déguisé sont évidentes, & portent, selon lui, la lumière par tout.

Pag. 186. (LXVI.) „ Nous pourrions déjà poser la plume, & nous pourrions même le dire sans vanité à l'ombre de nos lauriers, puisque l'auteur ne peut débiter par des erreurs semblables, sans nous decerner la gloire du triomphe; mais nous aimons mieux le suivre encore quelque tems, par surabondance de droit. „

* Tom. I. lib. 2. cap. 13. §. 369. & 370. & 371. Josephum a Riegger * scripsit : ita , opinor , sisto collectionem amplam dissertationum Latinarum de casu , quem Apostoli vocant , simul & ostendo viros eruditissimos cum jurisconsulto Lovaniensi sentire. Præmittendam duxi hanc præfationem , quæ & causam adornatæ collectionis enarret , & præcipuos novi adversarii nãvos perstringat : si quandoque asperioribus verbis utar , id sibi imputet , nam ab hoc scribendi modo vix temperare mihi potui , videns negotium esse cum ambitione & hypocrisi Pharisæica , quam non possum non detestari. Si deposito supercilio ad hæc scripta respondere velit , sacrum ipsi otium precor : at sciat non argutiis , non scholasticis vexis , multo minus scommatibus & conviciis pugnandum esse , rationes serias adferendas : redarguenda momenta per virum celeberrimum Engelbertum Klupfelium ord. eremit. S. Augustini sacræ theologiæ doctorem & professorem Friburgensem adducta in eleganti dissertatione , quam inscripsit : *Tertulliani mens de indissolubilitate matrimonii infidelium altero converso* : enervanda esse , quæ de eadem controversia scripsit vir clarissimus Hilarius Robeck , ord. S. Augustini sacræ theologiæ doctor & professor in universitate Pragensi : subvertenda , quæ adferuntur in eleganti dissertatione Gallico idiomate conscripta , quæ reperitur in Bibliis sacris Latine & Gallice anno 1773. Parisiis & Avenione editis. * Id si præstare , si rationum illic adductarum munimina subruere possit , cum illustrissimo Gervasio

* Tom.
xv.
pag.
454.
& seqq.

candide profiteor (nec dubitem quin idem profiteatur jurisconsultus Lovaniensis) *me ita animo affectum esse, ut paratissimus sim revocare sententiam, quam primum me errasse convictus fuero*, quod nullatenus evincunt ea, quæ in stolido suo scripto larvatus nãmiarum architectus tanta cum arrogantia attulit.

Etenim vanis & ineptis ratiunculis scriptorem hunc semper pugnare reperi, & ita quidem, ut ad nauseam usque pro certo assumat id, de quo quæritur, quod in scholis *petitionem principii* vocant. Ne temere quisquam hæc a me dicta putet, advertat benevolus lector, versipellem hunc hominem continuo rationes suas inde subducere, quod hæc, quam fovet sententia, in ecclesiæ catholicæ doctrina, praxi & continua traditione fundata sit: an id ipsum ita sit, controvertitur: id negat professor Lovaniensis, id negant omnes, qui cum eo sentiunt, &, ut mihi quidem videtur, rationes negandi tam urgentes adferunt, ut nullus, nisi præjudiciis quisquiliarum scholasticarum imbutus, aliter sentire possit. Face scat ergo hæc, quæ ubique in hoc scripto prostat sententia: *hæc est constans doctrina, hæc est praxis, hæc est traditio ecclesiæ catholicæ*: id non asserendum, sed probandum fuisset, cujus rei probationem si fuscipere voluisset adversarius, non *ecclesiasticam*, opinor, sed *scholasticam* doctrinam & traditionem reperisset. At cum hæc tum in dissertatione historico-canonica, tum in certamine theologo-juridico Paulini Nervii fusius deducta sint, ad hæc scripta lectorem remitto, contentus alios quosdam insigniores personati adversarii errores refellere. Ad rem itaque. Principium proponit, ecclesiam dispensare posse in lege divina positiva: inde

deducit, penes ecclesiam esse, solvere vinculum matrimonii certis in casibus : * inde tanta cum emphasi asserere audet ; errorem intolerabilem & capitale, talem denique , qui funditus destrueret possit auctoritatem ecclesiæ, contineri in hoc clarissimi viri asserto : * ” Licet matrimonium
 * Vide pag. 25. & seqq. „ suam obtinuerit insolubilitatem in ipso mundi principio ex jure naturali, divino & de
 (xi.) * Vide pag. 177. „ in evangelico, non tamen operatur hæc insolubilitatis lex, quin in aliquo casu solvi
 (Lxii) & seqq. „ possit : *sed oportet, ut hic casus sit expressus ab eo, qui matrimonii insolubile vinculum pri-
 „ mus statuit, quique solus dicto juri derogare potest.*” Quid multa ? Totus in eo est, ut stabiliat ecclesiam dispensare posse in lege divina positiva, certis in casibus, neque necesse esse, *ut hic casus sit expressus ab eo, qui legem tulit.*

At non dubitem ego quin hoc ejus principium, non dicam temerarium, sed & impium & absurdum sit: hoc enim admisso, sequetur ecclesiam dispensare posse tum in necessitate baptismi, tum in aliis novæ legis sacramentis: ecclesiam efficere posse, per suam dispensationem, ut parvuli, quin & adulti, sine baptismo morientes, salvi fiant : efficere poterit, ut in alia materia, quam in pane & vino, Eucharistia valide conficiatur : &c. hæc enim omnia, quæ ad sacramenta pertinent, profluunt ex lege divina positiva, in qua, si fides adversario, homini de victoria certo, ecclesia certis ex causis pro salute fidelium dispensare poterit

Ut propius ad instituti rationem deveniamus, eodem jure efficere poterit ecclesia, ut viro liceat plures eodem tempore habere uxores : cum enim hæc polygamia non sit contra prima præcepta legis naturæ, * sed tantum jure positivo divino prohibita, cum oporteat, ut sint casus, quibus hæc polygamia, (non minus

* pag. 21.
 (x.)

quam disruptio vinculi matrimonialis) licita
 fiat, cum oporteat, ut existant potestates sive in
 cælo, sive in terra, quæ hanc permittant * cer- * pag.
 tis in casibus, cum potestas cælestis, quæ id 23.
 permittere possit, indubie sit Deus, * cum id (x)
 quod Deus per se possit, etiam per suos mini- * pag.
 stros tanquam vicarios & suæ potestatis deposti- (x)
 tarios * possit, cum hanc in terris potestatem * pag.
 ecclesiæ concesserit, ut ratio, auctoritas & fa- 25
 cta evincunt, * consequens omnino est, ut ec- (xr.)
 clesia ope suarum dispensationum polygamiam * pag.
 hanc licitam efficiat. 25. &
 seqq.

Nunquam credidissem viro, qui a teneris le- (xi.)
 gem Christi se meditatam esse asserit, * hæc * pag.
 opinionum monstra excidere potuisse, nunquam 6.(iv.)
 sub habitu S. Dominici tam strenuum polyga-
 miæ defensorum quævissem, nisi larvatus scrip-
 tor, palam se Judæum professus, cerebrina
 hæc sua commenta publici juris fecisset.

Suspicio ego similibus principiorum parentes
 fuisse protestantium principes Lutherum, Me-
 lanchtonem & Bucerum, qui anno 1539. Phi-
 lippo Hassiæ indulserunt, ut duas eodem tem-
 pore haberet uxores *: certe, si casus occur- * Fleu-
 rat, noster Dominicanus ea suggeret, nec ulla ry hist.
 habenda fides celeberrimo Bossuetio aliisque eccl.
 scriptoribus catholicis, hanc dispensationem ut lib.
 legi divinæ contrariam traducentibus, rejicien- 139.
 da doctrina Innocentii III., qui, utcumque §. 10.
in cap. 2. & 3. de translat. episc. durius & * Boss.
 minus recte loquatur, alio tamen in loco ad hist.
 Philippum Augustum Galliæ regem hunc in des
 modum describit *. ” Sed in carnali commer- variat.
 ,, cio inter te ac reginam conjugem tuam adeo lib. 6.
 ,, est processum, quod si etiam illi tantum * In-
 ,, confessioni vellemus insistere, quam nuper noc. III.
 ,, eadem regina fecisse proponitur coram præ- epist.
 ,, ep. 106. lib. xv.

edit. „ dicto abbate de Trapa & dilecto filio magif-
 Baluz. „ tro Roberto de Corzon, nunc tituli S. Ste-
 tom. 11. „ phani in Cælio monte presbytero cardina-
 pag. „ le, non auderemus super hujusmodi casu pro
 638. „ te aliquid diffinire, propter illam sententiam
 „ evangelicam, quam ipse Christus expressit,
 „ videlicet, *Quod Deus conjunxit, homo non*
 „ *separet*, cum absque dubio nec sanctorum
 „ exempla nec patrum decreta intentioni tuæ
 „ in hoc articulo suffragentur. Verum si super
 „ hoc absque generalis deliberatione concili a-
 „ liquid tentaremus, præter divinam offensam
 „ & mundanam infamiam, quam ex eo posse-
 „ mus incurrere, forsan ordinis & officii nobis
 „ periculum immineret, cum contra præmis-
 „ sam veritatis sententiam nostra non possit
 „ auctoritas dispensare. „ Dolendum sane, quod
 Innocentius III. religiosum nostrum Carolum
 Ludovicum consultorem non habuerit, is in-
 dubie docuisset, quod nunc publice asserere
 non veretur: „ Lex insolubilis vinculi matrimo-
 „ nii est divina positiva: ut in ea dispen-
 „ tur, non oportet, ut hic casus sit expressus
 „ ab eo, qui hoc vinculum statuit: id asse-
 „ rere falsum & ridiculum est: immo damnan-
 „ dum, perniciosum & capitalem errorem hæc
 „ assertio involvit: * primi ecclesiæ pastores
 * pag. „ hanc a Deo potestatem habent, ut non tan-
 180. „ tum in suis, sed & in legibus divinis mere
 178. „ positivis dispensare possint, subinde enim hæ
 (LXIII) „ dispensationes necessariæ aut utiles sunt vel
 „ ecclesiæ, vel ejus membris: tolle hanc fa-
 „ cultatem, potestas regendi per Christum Do-
 „ minum sponsæ suæ concessa insufficientis e-
 „ rit, eo quod deficiet in casu, quo bonum
 „ five generale five particulare dispensationem

„ requirit : * tua ergo auctoritas, sanctissime * pag.
 „ pater, contra hanc veritatis sententiam, 180.
 „ *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, (LXIV)
 „ dispensare potest : falsum est sanctorum exem-
 „ pla & patrum decreta intentioni regis in hoc
 „ articulo non suffragari : integræ theologorum
 „ & canonistarum phalanges, praxis etiam ec-
 „ clesiæ docent variis in casibus, interveniente
 „ auctoritate ecclesiæ vel papæ, capitæ ecclesiæ
 „ visibilis, solvi posse hoc vinculum. * * pag.

Sed videamus quibus rationum momentis 73. 74.
 hæc Judaica asserta stabilire conetur., Lex divina, (XXVII)
 „ inquit, * in sacris literis contenta, de harum * pag.
 „ natura participat : illa, ut & hæ, diversos 180.
 „ sensus admittit : obscura est, intellectu dif- 181.
 „ ficilis, muta, nec seipsam exponit : excep- (LXIV)
 „ tiones patitur, quas nullibi supremus legisla-
 „ tor expressit, cujus rei judicium ecclesiæ suæ
 „ concedit : falsum ergo est * legem divinam * pag.
 „ non admittere exceptionem nisi in casibus a 182.
 „ supremo legislatore in sacro codice expressis. (LXIV)

Cum larvis pugnare videtur noster, omnia-
 que miscere, ut viri clarissimi assertum subruat.
 Certe nec vir ille, nec ullus catholicorum ne-
 gat ecclesiæ esse judicare de vero sensu & inter-
 pretatione scripturarum sanctarum ; at nullus,
 opinor, inde eruet legem divinam exceptionem
 aut dispensationem admittere extra casum
 a legislatore expressum : differunt hæc, sensum
 legis obscuræ interpretando proponere, & a le-
 ge clara exceptionem in ea non propositam fa-
 cere, aut adversus eam dispensare : hæc mis-
 cens adversarius, ad tyronum subsellia rele-
 gendus est.

Interim stolidum hoc suum assertum infinitis
 exemplis probari posse sibi persuadet : adfert &

nonnulla, quæ retulisse juvabit. Risum teneatis amici.

* pag. 182. (LXIV) Lex divina, inquit, * opera servilia prohibet sacris diebus Dominicis: hæc vero lex variis in casibus exceptionem admittit: & hoc invento sibi plaudens, rogat virum clarissimum, ut adferat sacrae scripturae loca clare has exceptiones stabilientia.

Hic certe iudicium in homine requiro, & tædet me ad similes ineptias respondere: id ex eo quaero, quo in loco repererit legem divinam opera servilia diebus Dominicis prohibentem? Indubie Phariseus noster credidit observantia legis Mosaicae Christianos adstringi, & forte sibi persuadet hos etiam esse circumcidendos: id si velit, non reperiet legem divinam opera servilia diebus Dominicis, sed diebus Sabbathi prohibentem: exceptionem ab hac lege in scripturis expressam cum desideret, hanc jam olim Christus Dominus dedit, dum Phariseos, ava-

* Luc. xiv. 5. *Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati?* Et rursus: * Mat. th. xii. 12. *Licet sabbatis benefacere.* Id si adversarius non admittat, denuo ostendet se ab hypocrisi majorum suorum non degenerasse.

At crediderit forte legem divinam de sanctificando sabbato esse perpetuam, apud Christianos diem Dominicum subrogatum & ad regulas sabbathi Judaici, vi ejusdem legis divinae, institutum esse. Id si credat, adeat Justinum in dialog. cum Tryphone Judæo, qui docet, & circumcisionem & sabbatum Judæis propter duritiam cordis imperatum, & legem hanc temporariam fuisse.

Accedat Tertullianum, qui in libro adversus Judæos cap. IV. ita loquitur: *sequitur ita-*

que, ut quatenus circumcisiones carnales & legis veteris abolitio expuncta suis temporibus demonstratur, ita Sabbati quoque observatio temporaria fuisse demonstratur Omne opus servile non facietis in eo, præterquam quod ad animum pertinet. Unde nos intelligimus, magis sabbatizare nos ab omni opere servili semper debere., & non tantum septimo quoque die, sed per omne tempus. Et cap. II. dixerat : qui contendit & sabbatum adhuc observandum quasi salutis medelam, & circumcisionem octavi diei propter mortis comminationem, doceat in præteritum justos sabbatizasse aut circumcidisse, & sic amicos Dei effectos. Ut paucis, discat adversarius, primos Christianos necessitatem colendi sabbati contra Judæos negasse, & asseruisse legem hanc temporariam fuisse : discat ex Justino, * jam seculo secundo * Apolo-
 Christianos non die sabbati, sed die, qui solis log. 2.
 dicitur, sacrorum causa in unum locum con-
 venisse, id quod nulli præcepto divino, sed ad
 consuetudini adscribendum : discat, nunquam Anto-
 nin.
 Christianos Judæis, legem de observantia diei sabbati opponentibus, reposuisse se pro sabbato diem solis eodem plane modo colere, hancque illi substitutum fuisse, sed unice, præceptum de colendo sabbato temporarium, obligare desuisse, postquam Salvator aliud sabbatum perpetuum, multo sanctius colendum, inculcaverit, adeoque Christianos a necessitate illa liberatos esse. Discat Christianos morem hunc conveniendi die solis nunquam ad regulas sabbati Judaici instituisse, neque enim Judaico more quiescebant & ab operibus servilibus abstinebant, sed tantum *conveniebant*, & quidem Tertulliani tempore *ante lucem*, ut minus probabile sit eos ipsum diem in otio transegisse : discat ex Igna-

*Epist. ad Ma-
gnif. 29. tio , * eos non Judaico more sabbatizasse , velut
* can. sabbatizasse : discat ex concilio Laodiceno , * Chri-
stianis die Dominico non fuisse injunctum abso-
lutum otium , sed tantum , *si modo possint , ut Chri-
stiani* , id est , non tanquam ex jugo & necessi-
tate legis , sed ex *libertate Christiana* , ut eo re-
ctius possent sacris vacare. Discat ex concilio Au-
relianensi III. , * absolutum die Dominico otium ,
21. 28. ad Judaicam magis , quam ad Christianam obser-
vantiam pertinere : discat ex *L. 3. Cod. de fer.* ,
Constantinum magnum fuisse primum , qui le-
ge publica præcepit , ut diebus Dominicis ab o-
peribus abstineretur , si casum necessitatis ex-
cipias , *quo* , ut Eusebius ait , * *absque ullo*
* De impedimento orationibus vacarent : discat ex Gre-
vit. gtorio , * perversos esse , qui prædicent diem Do-
Conf. minicum Judaico more esse servandum. Et nunc
lib. IV. novus hic scriptor pro certo nobis obtrudere
cap. 18. conabitur eo die , ex præcepto divino ab om-
* Ap. ni opere servili abstinendum. Vah Judaicas nu-
Grat. gas ! Sed fere exciderat mihi cum Judæo nego-
dist. 3. tium esse.

Nec saniora sunt , quæ adfert de obligatione
c. 12. juris divini residendi in beneficiis curatis , de
pluralitate beneficiorum jure divino vetita , &c.
Exceptiones in lege divina expressas , quas hac in
re desiderat , dabimus , simul ac protulerit tex-
tus legis divinæ de beneficiis ecclesiasticis agen-
tes. Si scriptor hujus libelli , auctor , ut alibi ait ,
dictionarii scientiarum ecclesiasticarum , has si-
milesque nugas scholasticas præteriisset , si regu-
las de collisione variarum obligationum & offi-
ciorum expendisset , si legisset opus Thomasi ,
quod

quod *jurisprudencia divina* inscribitur, * si con- * Lib.
fuluisset prælectiones Heineccii in Pufendor- 11. cap.
fium, * a nugacibus his quæstionibus abstinuif- 2. §.
set, nec sine ullo iudicio adeo discrepantia 123. &
miscuisset: ast hæc innuisse sufficiat, ut quis- * Lib.
que videat rem mihi esse cum viro bonæ me- I. cap.
moræ, expectante iudicium. 5. §.
18. &

Ridicula quoque & nulla refutatione digna
sunt, quæ scripsit *, quasi in hoc evangelii
textu: * *Nolite possidere aurum, neque argentum,*
neque pecuniam in zonis vestris &c. Christus Do- * Pag.
minus clericis generale & absolutum præceptum 183.
(LXV.)
dedisset, a cuius vinculo e propria auctoritatis
penu se suosque ministros liberasset ecclesia. Ad- * Matt.
vertat, quæso, Christum Dominum illic Apof- 10. §.
tolos suos evangelicæ destinasse legationi, ac
necessaria tanto muneri instructione imbuisse. 9. &
199.

* *Hos duodecim misit Jesus: præcipiens eis &c.*
§. 5.: divina missionis, convincendis de ea ani-
mis, sigilla mandat §. 8., profequitur §. 9.
Nolite &c. Communius nihil, nihil humanæ
prudentiæ conformius, quam, ut itineri se ac-
cingens, de omnibus necessariis se instruat: ne-
cessaria præprimis sunt pera cum victu, calcei,
qui tritis per viarum aspera aliis, secundi suc-
cedant: vestis altera quam induat, altera, quæ
priori madidæ vel attritæ succedat: & ne in
via aliquid deficiat, crumena auro argentove
referta. Cœlesti suæ missioni inutilem hanc re-
rum farraginem nuntiat Christus, & a super-
flua harum cura suos legatos avocat, dicens:
Nolite possidere, Græce *μὴ κτήσασθε*, id quod
Græcorum verborum periti vertunt: *Ne com-
paretis &c.* & §. 10. *non peram* (ferendo uti-
que cibo destinatam) *in via*, Græce *eis ὁδὸν ad
viam*, *neque duas tunicas, neque calceamenta.*
Rationem subjungit §. 10.: *Dignus enim est*

operarius cibo suo. Hoc itaque Christi Domini intentum, hæc objecti textus anima & spiritus, evangelicos prædicatores uni cælestium intentos curæ, a terrestrium rerum, earum imprimis, quarum defectu angere vel maxime homines solent, sollicitudine liberare, quo expeditius novum id viatorum genus, nullis onustum farcinis, nullis terrenis distentum curis, a sola mittentis prudentia dependens, suscepta queat defungi provincia, & concreditæ functioni totum vacare. Hunc esse unicum Christi Domini scopum, evidenter probat textus *Lucæ XXII. v. 35.*, ubi ad experientiam rei promissæ suos provocat: *Quando misi vos sine sacculo & pera & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: nihil.*

Fateor quidem nonnullos sacre scripturæ interpretes existimasse in hoc textu contineri præceptum: at, iisdem ipsis iudiciis, fuit id non tantum *personale*, solos concernens Apostolos, sed & *temporale*, datum pro particulari hac missione, quam describit *Marc. VI. v. 72. & sq.* & *Luc. IX. v. 6.* Sed & in textu *Lucæ* jam adducto, *cap. XXII. v. 35.* ubi Servator passioni proximus manifeste ad hanc missionem alludit, præceptum id de re jam diu præterita fuisse innuit: quid? Eodem in loco *v. 36.* eos hoc præcepto solvere & contrarium præcipere videtur: *Sed nunc, qui habet sacculum, tollat; similiter & peram.* Non itaque voluit, ut Apostoli, gentibus prædicaturi, objecti textus *literam* observarent: Paulus etiam testatur, se apud multos suis sumptibus prædicasse, ne quemquam gravaret, *I. ad Thess. cap. II.* quod facere non poterat, nisi pecuniam *in zonis*, seu crumenis secum tulisset. Sed & ipse Christus Dominus loculos habens, Judæ curæ commissos, in quibus

portabantur, quæ mittebantur, * suo utique * Joan. exemplo pecuniæ in zonis possessionem evange-^{xii. v.} lico præconi licitam fore ostendit. Fuerit ita-^{6.} que, ut volunt varii interpretes, præceptum pro particulari ea missione, in hac, quod in- junctum iis erat, præstiterunt Apostoli: postea vero, deficiente hac Domini jussione, non ita, sed, suæ relictis libertati satis fuit, si in his Domini scopum spectarent, & omnem sollicitu- dinem mundanam, evangelico doctore indig- nam, rejicerent. Ita commentatores, qui in his verbis præceptum admittunt. At nullus, nullus usquam, ante cucullatum nostrum Judæum, præceptum inde eruit absolutum ac generale, ecclesiam ejusque ministros ad unum omnes af- ficiens, ac omnem, etiam pecuniarum, eis possessionem abnuens. Ast cum ipsi, utpote Rabbino feni * licitum videatur aliter scripturas * Pag. interpretari, cum ipse vix curet saluberrimam ^{6.(iv.)} legem Tridentini concilii, * mirum videri non * Sess. debet, si eum, aliter ac catholici doctores so- ^{4. de-} lent, differentem offendamus. ^{cret.}

Et sane, si præceptum generale, perpetuum ^{deedit.} ac absolutum Christus Dominus dedisset ^{& usu} *Matth.* ^{sacr.} X. v. 9. & *sqq. Nolite &c.*, simile quoque ^{libr.} præceptum dedisset v. 8. *Infirmos curate, mor- tuos suscite*: equid huic non satisfacit noster Rabbino-Dominicanus? Simile quoque præcep- tum dedisse censendus esset v. 5., *In viam gen- tium ne abieritis, &c.*: eodem enim modo, ead- em in instructione, eosdem ad Apostolos di- riguntur versus 5. & 9.: id si Rabbiniço sensu intellexissent Apostoli, non invenisset noster, sub quo latitaret, Dominicanorum habitum. Simile quoque erit præceptum, quod in eadem instructione apud Marcum reperitur: *Et præ- cepit eis, ne quid tollerent in via, ... non pe-*

ram, non panem, neque in zona æs. Marc. VI. v. 8. Ita quoque apud Lucam IX. v. 3. Certe si Rabbino, Parisiis in Belgium adventanti, non licuisset secum deferre vel panem, vel in zona æs, defecisset in via. En quo vergant principia, de quibus victoriam sibi pollicetur Phariseus noster. Non me latet S. Franciscum Assisium hoc evangelico motum oraculo suis præcepisse, ut huic ad amussim se conformarent: sed quis unquam id Christi ad totam ecclesiam, non Francisci ad suos existimavit esse præceptum? Cui unquam in mentem venit, quasi pontifex, Francisci institutum probando, cum tota, quoad bonorum possessionem, dispensasset ecclesia? Quis unquam somniavit solos in ecclesia, a tot annorum centuriis, juxta Christi præceptum vivere Franciscanos? Consilium quidem evangelicum Francisci continere institutum ad annum usque 1779. dixerunt omnes, præceptum in eo se invenisse finxit nemo. Quidni Rabbinum nostrum Luthero pejorem dicamus? Hic quidem ecclesiam ab institutoris sui præceptis defecisse, per plura tamen secula extitisse puram effutiit: at ille, præceptum generale & perpetuum ex hoc textu evidentissime deducens, ecclesiam omni tempore, etiam Apostolorum ævo, temporalia possidentem, ab initio infectam, a Christi Domini præceptis declinantem, eaque inutilia reddentem, effutire non erubescit. Quæ absurda! Ut verbo dicam: evangelicam legem in objecto Matthæi loco contineri vel credit Dominicano-Rabbinus, vel non credit: si hoc, qua fronte hunc textum adfert in exemplum dispensationis ab ecclesia datæ adversus legem divinam? Si illud, ad quid Dominica-

nos, continuo civitates & pagos cum pera circumvagantes, non cohibet? *

Adversus id, quod professor Lovanienſis dixerat : *Octo prioribus ſeculis SS. patrum conſtans fuit doctrina, matrimonium, etiam infidelium, natura ſua, ac institutione divina eſſe inſolubile, nihil aliud opponit, quam, quam quod alibi*

Hæc jam ſcripſeram, cum caſu ſe obtulit, qui hic laudatur libellus. En titulum. *L'accord des loix divines, eccléſiaſtiques & civiles, relativement a l'état du clergé, &c. par le P. Ch. L. Richard, professeur en théologie de l'ordre & du noviciat général des FF. Prêcheurs. A Paris &c. MDCCLXXV.* Obſtupui, dum vidi Carolum Ludovicum Richard, Dominicanum & S. Theologiæ profefſorem, in eo libello textum evangeliſi *Nolite poſſidere &c.* eodem fere, quo jam expoſui modo, interpretari pag. 66. 67. 68. & 69. Ait enim : " Ces paroles de Jeſus-Chriſt ne regardent que la perſonne même des Apôtres, tres auxquels il parloit alors, & encore relativement à la miſſion particuliere, qu'il leur ordonnoit pour le moment..... Ces paroles ne doivent pas ſe prendre à la lettre..... même à l'égard de la perſonne des Apôtres, auxquelles elles s'adreſſent immédiatement. ,, Hæc quomodo ſubſiſtere poſſint cum iis, quæ in Judaico hoc ſcripto eſt utitur, vix capio : ita enim pag. 183. & 184. (LXV.) ſcribit : " Jeſus-Chriſt défend expreſſément dans l'évangile à ſes Apôtres de poſſéder ni or, ni argent, ni aucun bien temporel, nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris &c. " La déſenſe eſt, ou ne peut pas plus formelle..... Voila... un texte très-clair & très-precis de l'évangile, qui défend à l'églife de poſſéder aucun bien temporel. ,, Suſpicor eum hæc ſcripſiſſe, ut & in Belgio libellum ſuum *L'accord des loix divines &c.* commendaret, ut ita, per ejus diſtractionem, auri alicujus vel argenti poſſeſſionem adipiſceretur : ſuſpicionem hanc injiciunt varii hujus Dominicanæ proxenetæ, libellum hunc cum variis aliis ejuſdem hominis ſcriptis, ſpe philanthropii indubie inſecati, undique circumferentes & laudantes. Forte nec aberraret, qui diceret auctorem libelli fingere Dominicanum & ſacræ theologiæ profefſorem : in hoc autem, de quo agitur, ſcripto, prodere ſe Judæum, Phariſaica ſua commenta ſine alio pudore obtrudentem.

* pag. 38. (xv.) & seqq. se demonstrasse dicit, * Origenem, Basilium, Epiphanium, Asterium & Lactantium, credidisse per adulterium solvi vinculum matrimonii, praxin hanc etiam in ecclesia occidentali fuisse vulgatissimam. Ast nonne sentit id nihil ferire, quem impetit adversarium? Quidcunque enim sit de quæstione, an propter adulterium solvi possit matrimonii vinculum, id casum Apostoli non attinet: sufficiat eos, qui ita crediderint, id censuisse, quia existimabant hanc exceptionem verbis legis, *excepta causa fornicationis*, expressam esse, qui quidem sensus, si Judæi nostri doctrinæ inhæreamus, est magis proprius & solus admittendus: * itaque suis feratiunculis subvertit, ratiocinium instituens a casu verbis legis, ut vult, excepto, ad casum non exceptum.

Reliquos, qui sparsim in hoc scripto occurrunt, errores, lubens prætereo, contentus observasse omnes hos falso supposito, ut ajunt, * pag. 190. (Lxvii) subnixos esse: sic * fingit impedimentum matrimonium dirimens, quod *cultus disparitatem* vocant, lege aliqua ecclesiastica stabilitum, quod quidem falsum esse, vel ex ipsa dissertatione historico-canonica eruere potuisset. * Id si non credat, adferat legem ecclesiæ, quæ hoc impedimentum statuatur.

* pag. 31. (xiii) Straminea sunt, quæ alibi attulerat * ex concilio Eliberitano: si scientiis ecclesiasticis auctor analysi conciliorum apprimè fuisset imbutus, novisset inter eruditos controversi, an genuinum sit concilium Eliberitanum, novisset plures id negare: & si vel præfationem præmissam commentario celeberrimi Espenii in jus novum canonicum, Lovanii anno 1777. edit. inspexisset, rationes reperisset, hujus concilii

suppositionem indicantes : at crisin hanc frustra ab homine nullius iudicii expectes.

Nihil magis ridiculum, quam quod ait: * ref- * pag.
ponsum viri clarissimi exim. P. Maugis datum, ^{187.}
idem respondent hæretici, dum negant divortii (LXVI)
propter adulterium auctores esse homines, theolo-
gos catholicos calumniari: eo quod hæretici,
inquit, ex proprio spiritu ad divinam aucto-
ritatem recurrant, cum hi fundamentum quæ-
runt in patribus, pontificibus, scriptoribus ec-
clesiasticis & praxi ecclesiæ. Oblitus certe erat
eorum, quæ tam stolide quam temerarie scrip-
*serat, * verba Christi Domini: * Quicumque di- * pag.*
mi erit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & ^{45.}
aliam duxerit, mæchatur, id velle, juxta plu- (XVII)
rimos patres, concilia, pontifices, sacræ scrip- * Mat-
turæ interpretes, theologos, canonistas & ju- th. XIX.
risconsultos, ut in casu adulterij liceat parti * 9.
innocenti ad alia vota migrare: quod plus est,
hunc solum sensum esse naturalem, hunc so-
lum huic textui attribui posse. Nescio profecto
an Lutherus ipse vehementius quid adversus
ecclesiæ doctrinam asserere potuisset: hæretici
fane, admittis adversarii hujus assertis, facillime
adferent se ad id sustinendum, non ex pro-
prio spiritu ad auctoritatem divinam recurrere,
niti se patribus, conciliis, pontificibus, sacræ
scripturæ interpretibus, theologis, canoni-
stis, jurisconsultis & praxi ecclesiæ: quin
imo, hunc esse sensum naturalem verbo-
rum Christi Domini, & hunc solum eis attri-
bui posse. En quo vergant superciliosæ hujus
hominis ineptiæ, & quomodo suis ipse se telis
conficiat.

Minus adhuc capio quid sibi velit ex conci- * pag.
liis Lateranensibus, Lugdunensi, Florentino ^{124.}
& Tridentino, quasi hæc docuissent, in casibus, (XLIV)

de quibus agit decretalis Innocentii III. *cap. 7. de divort.*, vinculum matrimonii solvi. Velim e-
go istorum hac in re conciliorum definitiones
adferat, alioquin fateatur se fucum facere vo-
luisse.

Ad reliqua, quæ adfert, jam diu responsum
est in his, quas edimus dissertationibus : id
unum addo, nec saniora esse, quæ de jure pa-
tronatus in suo libello disputat, * *cujus juris*
non tantum originem, sed & prima, quæ vo-
cant principia, se ignorare convincit.
Tandem, quod certum esse ait, * *virum cla-*
rissimum Zegerum Bernardum van Espen quæ-
tionem hanc serio examinasse in suo brevi com-
mentario in decretum Gratiani conf. 28. (vult
dicere caus. 28.) probatione indiget, neque enim
textus Espenii ostendit virum hunc celeberrimum
ferio in hac quæstione examen instituisse :
multo minus verum est Espenium admitti-
tere distinctionem inter matrimonium ratum &
non ratum, quasi apud antiquos patres aut theo-
logos præsidium inveniret : verissima sunt, quæ
de frivola & scholastica hac distinctione scrip-
sit vir clarissimus §. XXXVI. suæ dissertationis
historico-canonicæ, nec aliud de ea sensit Es-
penius, dum ad caus. 27. ejusdem commentarii
ita scribit : " Ex his haud difficile est intelli-
gere, triplicem distinctionem illam, canonistis
& theologis familiarem, sponsalium de futuro,
matrimonii rati, sive sponsalium de præsentem,
& matrimonii consummati, Gratiano notam
fuisse ; imo forsan primo a Gratiano expressa
& impensa, ejusdem auctoritate a canonistis
& theologis recepta fuit.," Espenius itaque
suspicitur distinctionis hujus scholasticæ patrem
esse Gratianum, hanc ipsam canonistas & theo-
logos, auctoritate hujus monachi deceptos, cæ-

* pag.

27.

(xxviii)

&

seqq.)

* pag.

191.

(Lxvii)

co impetu fuisse amplexos : cæterum, veteribus hæc frivola fuisse ignota. Adjiciam, me viri hujus hac in re suspensionem pro veritate habere, cui opinioni inhærerere licebit, donec vel adversarius, vel quisquam alius docuerit, hanc distinctionem ante Gratianum & ante natas quisquilias scholasticas notam fuisse : nec magis in sacra antiquitate eam fundatam esse crediderim, quam publicæ honestatis impedimentum, quod ex sponsalibus consanguineorum, aut quod sponsalia subsequitur matrimonio, ut vocant rato, oritur : quod, uti & hæc, in palæstris theologorum & canonistarum originem accepit, postquam, pacatis Longobardorum animis, scholasticus pulvis cœpit agitari. * Dum itaque Innocentius III. in cap. 7. *Vide
 § de divort. eadem distinctione utitur, ve- præfat.
 rissime asseritur, quod & observavit illustrissi- Le
 mus Gervasius, Innocentium III. ab hoc impu- Plat in
 ro fonte (Gratiano) deceptum bibisse : ne- Esp.
 que, ut id everteretur, moderni, sed antiqui scri- com-
 ptores fuissent adferendi : ex ipso quoque Es- in Gra-
 penii opere, si vel unum aliudve folium præ- tian-
 cedens maturo examini subjecisset adversarius, pag-
 suspensionem recentioris doctrinæ haurire potuif- cxvii.
 set : sed mirum videri non debet, si hujusmo- not.
 di scriptor tam leviter procedat ; diceres eum (t)
 huic scribendi generi esse assuetum, inde lucrum
 venari, quod eo liquidius est, quo citius aliquot
 pagellas conspurcaverit.

*On ne peut trop déplorer l'abus, qui fait qu'on
 ne craint pas d'ériger en dogmes de foi ses opi-
 nions particulieres. Rec. de piec. interess. sur
 les deux quest. celeb. pag. 137. (xlix)*

